

բաժնէ Հեղինակն, որք են I. Յանոց, II. Հերկոց և Չայիրոց, III. Քաղոց, IV. Կալոց: Յանոցի վրայ խօսած ժամանակը կըսէ, մինչդեռ շիրակացի զիւղացին իր մէկ ցանա՝ ծին 5—8 կը ստանայ, Հոստեղինը մէկին հազիւ 3—5, այլեայլ պատճառներով, զորս կը յիշէ: Վերոգրեալ շորս բաժանմանց վրայ համառօտ և ամփոփ տեղեկութիւն տալէն վերջը, կը գնէ երկու փոքրիկ ցանկեր. Ա. դաշտային «գործիքներ թաժանմունքը». Հոս կը յիշուին զիւսուոր գործիքները, Արօր, Սայլ, Քուլան, Տփալան և այլն: Բ ցանկը գրքին ետե գետեղուած տանն նկարներն կը ներկացնէ ուր ընդարձակ կերպով կը յիշուին գործիքներու և անոնց սարքերն ու մասուէնք, որոնք առանձին տանն տախտակներու մէջն սարքած ներկայացուցուած են ու աւախտակներու ներքին ալ անուներն յիշուած: Այս Բ ցանկին կը Հեղինակն, բացաւ տուած զործիքներուն և անոնց մասանց, թէ Բնչ նիւթ են, Բնչ ձե ունին և Բնչ բանի կը ծառայեն, մանրամասնաբար յիշուած են: Գրքայիս իր տեսակին մէջ բաւականի յաշոգակ և օգտակար գործ մ'է, քանի որ հայ գրականութեան մէջ հազուադիւրս են այսպիսի հրատարակութիւնք:

Այս տեսակ գրութիւնք կ'օգնեն հայ գրագիտին, գտնելու իր նախնեաց՝ մօրիոց և գիւղացւոյ կրճատիչ լեզուին տակ, ծածկուած գիտական և արհեստական գործիքներու բաներն ու անուններն:

Հ. Վ. ՌՈՒՍԵԱՆ

5. Խմբագրութիւնս վերայիշեալ գրքերէն զատ շնորհակալութեամբ ընդունած է նաև հետեւեալ գրքայիներն:

Թուրքական լեզուներ. — Հեղինակն է Աւերպետ: Փոքրիկ տետրակ մ'է, փոքրագիր 25 էջերէ կազմուած: Գինն է 10 կոպ. 1899: Վիպասանը անշուշտ պիտի ներէ մեր քննադատութեան, եթէ իւր այս վերջին երկի մասին ըսնէ, որ Պօլսոյ հայ հրշէջ անձանց նկարագրութեան մէջ՝ չէ կարողացած յաջողիլ, ինչպէս իւր նախընթաց ընտիր և ձգող վիպասանութեանց մէջ: Բանաստեղծն ալ ունի իւր ժամերը. — վիպասանը թող չառնու

գրիւր իւր ձեռքը, երբ երակայութեան ջանքերն չիձաժ են, երբ մտքի և սրտի թրթռուն լարերն ծոյցած են կամ թոյլցած:

6. «Ի խաչ հում գլխ». — Տետրակս կը բաղկանայ միջադէր 30 էջերէ. գրած են Գ. — եան և Մ. Գալիաքսեան, 1899. Գինն? Դիմէ M. M. Kalpak-djian 89, Rue Dunkerque, 89, Paris.

Երկու Հեղինակները ջանացեր են հայեցողափոխականաց կարծեաց և Պ. Ա. Չօպանեանի՝ Պատասխանատուութիւնները կործանել. շատագոյլ Հանդիսանալով Ռաֆֆի մեծ վիպասանի մտքին, և զայն պաշտօղ և նորա գաղափարին հետևող հայ զանգուածին գործունէութեան: Յարգ. Հեղինակներն որչափ որ ուզեր և աշխատեր են իրենց դատը ողջմտութեամբ պաշտպանել, բայց օձիքին կուսակցական ոգիէն շին կրցած ճողոպրել: Գրութեան ոճը մշակուած է և ձգող:

Մ. Խորենացի. — Հեղինակ Ստ. Մալխասեանց:

Մկրտիչ Նալաւ. — Հեղինակ Կ. Կոստանեանց: Այս երկու հետաքրքրական երկերու գրախօսութիւնը տեղւոյ սղովեան համար, յաջորդ Բազմավիպի կը յետաձգենք:

Հ. Ս. Ս.

ԿԱՊԻՏԱԼԱՆ ԱԳՈՍՏԻՆՕ ԲԱՅԱՍԱ

ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՖԻՐԷՆԵՑԷ ԲԱՆԱԲԻՆ

Ս. Գրիկ 15ին կը վախճանէր Կարգինչն Բաւա, Արքեպիսկոպոս Ֆիրէնցէի, որուն կենաց պատմութիւնն մեզ համար հետաքրքրական էջերը կը համառօտենք ստա, քաղցելով խառնական լրագիրներէ:

Ենած էր նա ի Ֆիրէնցէ յամին 1821 Փետրուար 25ին և յամին 1839ի մտած էր գովի նիկեան կրօնաւորաց կարգին մէջ: Յետ աւարտելու փոխելու եղանակաւ իւր Առեւտնէրը ի Հռովմ. Գալարա: Մէրքիայի հետ Ուրեւնէք գնաց: Ի Տփրապէքի հասած ժամանակ մեռաւ իւր մեծաւորը. բայց, Բաւա շարունակեց իւր ճամբան և հասաւ ի Մոսկուէ ուր է Գովինի.

կեանց ի Հայաստան Առաքելութեան մայր տունը, և ուսկից կախումն ունէր և ունի վանայ մէջ ունեցած քարոզչաց տունը, ի Մուսուլ ամիրոնը եռանդեամբ վաստակելով, կրօնաւորն Բաւաւ կրօնացուց աւողորմութիւնը և բոշկաց խորհրդով թողոյց զՄուսուլ, որուն կիման ֆասակար էր իրեն և քաշուեցաւ ի Մար-կա-կուր, Գերութասանի լերանց շէրէյնի ստորոտը, և «Հոն աշխատեցաւ և ուսաւ քերատ, հայ և քաղցեացի լեզուները, որոնք իրեն ա. մենակարեւոր էին, զի իւր խորհուրդն էր Մեծ Հայոց մէջ սփռելու իւր ջանքերը»:

Յամին 1852ի իւր ընդարձակ գաղափարքը առաջարկեց Պրոպականդայի և միանգամայն Կալէլիոյ հիւպատոսին, ուսկից կախումն ունէին եւրոպացի կրօնաւորք, և նոցա հաւատութիւնը աւելով, սկսաւ երկար ուղեւորութիւն մը Գերութասանի և Հայաստանի լերանց գիւղերը, միջնէն որ վայրէջաւ Ղրիմու պատերազմը: Արդէն այն ապաստարակաւ յուգումները կային նաեւ քերաց ցեղերու մէջ ընդգծւ թ. Կրան, որոնք զԲաւաւ բռնեցին իբր պատանդ մը, և շատ դժուարութեամբ կրցաւ ապաստել, օսմանն առն իրխառութեանց միջամտելով: Ապա օրինաւոր պաշտպանութիւն ստանալով թուրք Պետութեանէն երբ կը մեկնէր շրջելու ի բովանդակ Հայաստան, կրկին ծանր հիւանդացաւ, և իւր մեծերը զինքը բռնադատեալով գտնուել յետագայ: Վտանգաւոր ուղեւորութիւն մը ունեցաւ և Մերսինի մօտ 500 քերտուր քրան յարձկնեան և սաստիկ գանդակութեամբ զինքը կիսամեռ թողուցին: Պրեմիէ հրաշքով նորէն ազատելով, հասաւ ի Ֆիրէնցէ ուր առաքելութիւնը գտնելու վերը Աստուածաբանութեան ուսուցիչ անուանուեցաւ Գոմենի-կեանց վանքին մէջ, և շար մը սրբազան պաշտօններ վարեց, իսպախոյ զանազան կողմեր մինչեւ որ արքեպիսկոպոս եղաւ Ֆիրէնցէի և զոր վարեց մեծ իմաստութեամբ և սրբութեամբ Լեւոն ԺԳ զինքը քնն տարի առաջ կարասնաւ անուանեց և համարումն ունէր վրան իւր մահը յանկարծական չէր. զի ամիսներէ ի վեր 79 ա. մեայ ծերունին ընկճաւ էր հիւանդութիւններէ: Ֆիրէնցէի քաղաքապետը և քաղաքապետը ամէն հանգրձանը կը տեսնէն արժանաւայել յուղարկուորութիւն մը կատարելու եկեղեցւոյ իշխանին, իրենց Արքեպիսկոպոսին, մեծ Աստուածաբանին և Ժողովրդասէր հոգեւորն:

ՀԱՆՏԵՍ ՀԱՆՏԵՍԻՆ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ. — Պ. Արքիարեանի թերթին մէջ մերթ ընդ մերթ խնամով գրուած յօդուածներ պակաս չեն ըլլար. նորա հինգերորդ պրակին մէջ Նուպար փաշային վրայ, Փիւնիկի գրութիւնը ուղարկաւ է. յարգ. յօ. դուածագիրը, մտքի կորով, գրութեան ծաղկեալ և մշակուած ոճ ցոյց կու տայ:

Պարոն յօդուածագիրը իւր տողերովն, յիւրեան կը հանէ այն յարգանքը զոր հայ Ժողովուրդը և օտարը ընծայեց իւր գիւսանագետ հանգուցեալ մեծ մեքենային:

L'ARMÉNIE. — Պ. Չերազի օգտակար ազգային տրեքէն կ'իմանանք որ ի Փարիզ բացուել է Ռուս արուեստագիտաց ցուցահանդէսը, ուր յազգայնոց միայն Պ. Նապոնեան կարնեցին ի ցոյց դրած է մի զրուստելի ծովանկար, որոյ մասին Պ. Չերազ կը գրէ.

«Ապագայ Այվազովաթլոյն միմիւր, կը յայտնէ մեզ արաբական խորհուրդը, մկայրուած ամկովուլութեամբ և սեղանաղծիկ գեղեցկութեամբ»:

ՏԻԳՐԻՍ. — Քաղաքայիայ Նախընթաց պրակներու մէջ գետեղելով Միացեալ Նահանգներուն մէջ գտնուած հարուստներու անունն և ունեցած հարստութեան քանակն, փափաք յայտներ էինք իմանալու՝ թէ մեր այն հայ յոյներն ազգին բարեք մը ունին կամ ունեցին են. այս մասին տեղացի Տիգրիս հայ թերթը կը պատասխանէ.

«... Բաականի հարուստներ ունինք, որոց հարստութեան որբանութիւնը իրենցով զատ ուրիշ ոչ ու կրնայ գոչակել. և ցուսմէ է ցով թէ այս լոնընդ շատ քիչ քաղաւորութեամբ ամտարիւր են ընդհանրապէս և սովորաբար ազգային գործերու »:

Մեր ամերիկացի միլիոնատեար անտարբեր են. բայց Ձէյնուն անօթի է, կը մուրայ, Ամերիկայի միջնակարգ հայ հասարակութիւնը հանգանակութեամբ անոնց օգնութեան կը հասնի, բայց Միլիոնատեար անտարբեր են!:

ԹՐԿԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ. — Զմիւռնիոյ հանգիստ վեցերորդ թերթին մէջ Մ. Նուս-

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ. — Օրաբեր ազգային, քաղաքական և անուսական գիտ. 22 ֆր.:
— Հասցէ Direction du journal Arménien SOURHANTAG. (20 Avenue de la S. Porte) CONSTANT.

ՍՈՒԹԻԻՆ. — Կիսամսեայ օրաբեր ազգային և քաղաքական. — գիտ. 5 ֆր.:
— Հասցէ M. Archam (Poste Restante) ATENES (GRÈCE)